

tikai adatbank létrehozása oldaná meg végérvényesen a felvetett problémákat. Addig is amíg ez megvalósul, az együttműködésnek még számos formája lehetséges. A meglévő szolgáltatásokat bővíteni lehetne; még több információs anyag kerülhetne feldolgozásra, újabb kiadványok figyelésével, egy-egy kiadvány, folyóirat tartalmának bővebb szerepeltetésével (a jelenlegi feltételek között még számos cikk marad feltáratlanul). A későbbi visszakeresést megkönnyítené, ha az évente 2-3 alkalommal megjelenő permutált index gyakrabban jelenne meg.

Egyetértünk a tanulmányok azzal a kitekintésével, hogy a végső cél elérése érdekében a fokozatosság elvét kell érvényesíteni. Az együttműködés során a társintézetek egy része felfejlődhet arra a színvonalra, hogy hasznos részt tud vállalni a közös munkából. Az együttműködésből származó előnyök meggyőzik a felhasználókat arról, hogy munkájuk visszatérül, csak nyerhetnek a befektetett energián, mert saját intézményükben sokkal színvonalasabb dokumentációs és információs munkát tudnak végezni, jobban tudják követni a felmerülő igényeket. Összegezésként a tanulmány a társadalomtudományi dokumentáció és információ nagyon lényeges kérdéseit vetette fel, és reméljük, hogy azok megoldására intézményesen is sor kerül. A kialakuló új formákhoz is csatlakozni kívánunk.

GERELYES Edéné

Eltűnnek-e a képzett zenei könyvtárosok?

Megmaradnak-e szakterületükön a zenei könyvtáros továbbképző tanfolyam végzettjei? "Azokban a gyűjteményekben, ahol valamiféle hangzó szolgáltatás van..., milyen képzettségű kollégák töltik be a fonotékás munkakört?" - kérdi Gyimes Ferenc a Könyvtári Figyelő 1977. 1-2. számában megjelent, Őszintén a közművelődési könyvtárak zenemű- és hangtárainak jelenlegi helyzetéről című, az eredményekre és a gondokra egyaránt reflektáló, gondolatokat ébresztő tanulmányában. Az általa adott hasznos és aktuális körkép kiegészítésére, pontosítására jó alkalmat kínál a KMK Oktatási Osztályának a témával kapcsolatban 1976 őszén végzett vizsgálata és az 1977-78-ban másodszer megszervezett zenei könyvtárosi továbbképző tanfolyam résztvevőinek az Oktatási Osztályra beküldött jelentkezési lapjai.

A KMK Oktatási Osztálya 1976 októberében kérdőíveket küldött az ország 79 könyvtárába, amelyekben A közművelődési könyvtárak zenei részlegei és a zeneoktatási intézmények könyvtárjai (1976) c. kiadvány szerint zenei részleg működik, illetve, ahol a zenei részleg kialakítását tervezik. A cél az volt, hogy tájékozódjunk a zenei részlegekben dolgozó könyvtárosok szakmai felkészültségéről az 1977-1978-as továbbképző tanfolyam eredményes megszervezése érdekében. A megkérdezett könyvtárak közül 62 a tanácsai közművelődési (megyei, városi, nagyközségi) könyvtár. Ezekből

visszaérkezett 45 kérdőív, így elmondhatjuk, hogy a felmérés eléggé tipikus képet nyújt a közművelődési könyvtárak zenei részlegeinek munka- és szakmai strukturájáról.

14 megyei könyvtár küldte vissza a kérdőíveket. (Tudomásunk szerint még három megyei könyvtárban van zenei szolgáltatás.) A fejlett zenemű- és hangtárak a megyei könyvtárakban találhatók. Itt dolgozik a főfoglalkozású zenei könyvtárosok túlnyomó többsége (a kérdőívek szerint összesen 21). A 14 megyei könyvtár zenei részlegeiben a munkatársak száma 26, öten ugyanis más feladatokat is végeznek. Az itt dolgozó könyvtárosok végzettsége, szakmai műveltsége kulcsfontosságú az egész zenei könyvtári hálózat fejlődése szempontjából. A szóban forgó 26 zenei könyvtáros közül 6 főnek van alapfokú, 15-nek középfokú, 5-nek felső fokú könyvtárosi végzettsége. 10 fő rendelkezik valamilyen zenei végzettséggel, három kolléga felső fokuval.

A megyei könyvtárak zenei részlegeinek többségében különválnak a zenei szolgáltatás és a feldolgozó munkakör. A munkatársak közül 11-en csak szolgáltató feladatokat látnak el, 8 fő csak feldolgozást végez. 7 kolléga munkája viszont mindkét tevékenységre kiterjed. A szolgáltató (kölcsonzó, olvasószolgálatos) könyvtárosok között találjuk a legtöbb zeneileg is képzettest. A tizenegyből ötnek van zenei végzettsége, a feldolgozók közül kettőnek, a szolgáltató és feldolgozók közül háromnak. Eddig a kép nem kedvezőtlen. A megyei könyvtárakban a zeneműveket kereső látogatók képzetesebb könyvtárosokkal találkoznak, mint a könyvet olvasók. A megyei könyvtárosok közül 67,6 %-ának, az ugyanitt dolgozó fonotékások 76,9 %-ának van középfokú vagy felsőfokú könyvtárosi végzettsége.

Más a helyzet a városi és nagyközségi könyvtárakban. Az előbbieknél 24, az utóbbiaknál 16 zenei könyvtárost neveztek meg, de a könyvtárosok közül csak egy-egy jelölte meg (Makó, Sárbogárd), hogy zenei könyvtárosi munkakörén kívül egyéb feladata nincsen. "Igazi" fonotékásnak végső soron tehát csak két főt tekinthetünk. (Velük együtt az országos létszám 23, de, mint jeleztük, felmérésünk nem teljes: a főfoglalkozásúak száma 30 körül lehet.) Nem megnyugtató, hogy a városi és nagyközségi könyvtárak zenei részlegeiben dolgozó 40 kolléga közül csupán négynek van valamilyen zenei képzettsége. Ez arra figyelmeztet, hogy a továbbképző tanfolyam tananyagában továbbra is jelentős teret kell kapniuk a kifejezetten zenei ismereteknek.

A kérdőíves felmérés eredményét összefoglalóan szemlélteti a következő tábla:

Könyvtárosi végzettség:

	alapfokú és képzetlen	középfokú	felsőfokú	Összesen
Megyei Könyvtár	6	15	5	26
Főv. Szabó Ervin	3	5	-	8
Városi Könyvtár	8	14	2	24
Nagyközségi Könyvtár	5	10	1	16
Összesen:	22	44	8	74

Zenei végzettség:

	van	nincs	Összesen:
Megyei Könyvtár	10	16	26
Fővárosi Szabó Ervin	2	6	8
Városi Könyvtár	3	21	24
Nagyközségi Könyvtár	1	15	16
Összesen:	16	58	74

Megmaradnak-e munkaterületükön a továbbképzésben részt vett zenei könyvtárosok, milyen arányban segíti a tanfolyam a közművelődési könyvtárak zenei részlegeinek továbbképzési gondjait?

- 1972-73-ban a továbbképző tanfolyamot 27-en végezték el, közülük 16 fő még mindig a szakmában dolgozik. Ugy tűnik, ezen a területen a fluktuáció lényegesen kisebb, mint a könyvtári munka más területein. Összehasonlításként álljon itt a Pest megyében végzett ilyen jellegű vizsgálat eredménye, amely szerint az itt dolgozók több mint fele 5 éven belül állt munkába. Ez azt jelenti, hogy öt évenként a munkatársak fele kicserélődik. A zenei tanfolyam végzett hallgatói közül viszont 60 % még öt év eltelte után is zenei könyvtárosi munkakörben dolgozik. Lehet, hogy a zenei tanfolyam szakmai presztizst jelent, nagyobb megbecsülést eredményez, ezért kevesebben mennek el máshová dolgozni, mint más könyvtárosi munkakörből.

Becslésünk szerint a tanácsi közművelődési könyvtárak zenei részlegeiben országosan mintegy 90 kolléga dolgozik. Közülük az 1977-78-as tanfolyamra 48 hallgató iratkozott be. Ez a 48 fő és a már végzett 10 könyvtáros együtt a tanácsi közművelődési könyvtárak fonotékásainak kétharmad része, akiket szakképzett zenei könyvtárosoknak tekinthetünk. A könyvtári munka egyéb területein, a feldolgozók, az olvasószolgálatosok vagy a gyermekkönyvtárosok körében aligha beszélhetünk ilyen kedvező arányú szakképzettségről.

A két tanfolyamon összesen 81 könyvtárost képeztünk, illetve képzünk zenei könyvtárossá. Elgondolkoztató, hogy az 1976-ban visszaküldött jelentkezési lapon az 58 jelentkező közül csak 15 kolléga nevezte magát zenei könyvtárosnak, hangtárosnak. Ez arra enged következtetni, hogy a részfoglalkozású fonotékásoknál az egyéb elfoglaltság súlya még mindig döntő. Vagy egyszerűen arról van szó, hogy a zenei könyvtáros, hangtáros besorolás még nem nyert egészen polgárjogot, és a munkakör megnevezésekor inkább a megszokottabb terminusokat használják? A könyvtári szakmán belül is növekszik az igény az egyes szakterületek szakemberei iránt. Könyvtáros specialistákra van szükség. Képzésüket az alapképzés nem vállalhatja magára, igényes speciális továbbképző tanfolyamok oldhatják ezt meg. De amíg ezt a könyvtári besorolásnál hivatalosan nem ismerik el, addig csupán a kollégák jóindulatára lehet apellálni mind a tanfolyam elvégzését, mind annak elismerését illetően.

CSAPÓ Edit